

Institutet för Miljömedicin som resurs i det miljömedicinska arbetet

Göran Pershagen

Institutet för Miljömedicin (IMM) bildades 1988 och bedriver verksamhet inom ett antal prioriterade program, som omfattar hela området från riktad grundforskning till tillämpad riskbedömning. En viktig roll för IMM är att göra hälsoriskbedömningar av olika miljöfaktorer i vår omgivning. En annan betydelsefull del av IMMs arbete är att anordna utbildningar och kurser inom det miljömedicinska området, alltifrån kortare fackkurser av en eller några dagars längd till månadslånga kurser inom masterprogrammet i folkhälsovetenskap.

Göran Pershagen är professor vid Institutet för Miljömedicin, Enheten för Miljömedicinsk Epidemiologi.

Institutet för Miljömedicin (IMM) är en särskild inrättning vid Karolinska institutet (KI) med uppgift att som nationellt expertorgan bedriva forskning, utbildning och utredningsverksamhet inom den kemiska och fysikaliska miljömedicinen. Institutet bistår även olika myndigheter och andra organ med rådgivning och beslutsunderlag. Den övergripande målsättningen för institutets verksamhet är att öka kunskapen om olika miljöfaktorer och effekter på människors hälsa och välbefinnande - som underlag för förebyggande åtgärder.

IMM bildades 1988 då Statens miljömedicinska laboratorium (SML), som organisatoriskt tillhörde Socialstyrelsen, blev särskild inrättning vid Karolinska institutet. Institutet har en egen styrelse med elva ledamöter, representerande olika avnämare; bl a Socialstyrelsen, Naturvårdsverket, Kemikalieinspektionen, Livsmedelsverket, Arbetsmarknadsstyrelsen, Boverket, Folkhälsoinstitutet, Landstingsförbundet och Kommunförbundet.

Verksamheten vid IMM bedrivs inom ett antal prioriterade forskningsprogram, som omfattar hela området från riktad grundforskning till tillämpad riskbedömning.

Aktuella program rör luftföroreningar och lungsjukdomar, metaller, dioxiner och andra halogenerade miljöföroreningar, inomhusmiljö, tumörsjukdomar, hjärt-kärlsjukdomar samt miljömedicinsk metodutveckling. Eftersom IMM inte kan studera miljömedicinska effekter av alla ämnen och kombinationer av ämnen inriktas verksamheten på frågor av principiell betydelse. Kunskaper av sådant slag kan tillämpas när nya riskområden dyker upp och utgör ett viktigt underlag för olika tillsynsmyndigheters ställningstaganden.

En viktig uppgift för IMM är att göra hälsobedömningar av olika miljöfaktorer i vår omgivning. Institutet verkar här som ett nationellt expertorgan och deltar såväl i större miljöutredningar som i handläggningar av ärenden från departement, myndigheter, koncessionsnämnd m fl. De miljömedicinska riskbedömningar som utförts vid IMM har stor betydelse för de centrala, regionala och lokala organ som har att fatta beslut inom olika områden där hälsoeffekter kan uppstå till följd av miljöfaktorer. IMM har utarbetat ett flertal sk kriteriedokument, som ger detaljerat underlag för hälsobedömningar av olika ämnen. Aktuella exempel utgör kriteriedokument om kväveoxider och olika kolväten.

Det internationella samarbetet är av avgörande betydelse för institutet. IMM har ett omfattande kontaktnät, både nationellt och internationellt, för att bl a samla in och systematisera kunskaper också inom sådana områden där institutet inte bedriver egen forskning. Behovet av en fortsatt internationalisering av det miljömedicinska arbetet är uppenbart. Inte minst med tanke på de omfattande miljöproblem i Östeuropa, som nu

Inte minst med tanke på Östeuropas miljöproblem är det viktigt med internationellt samarbete om hälsoeffekter av miljön, och IMM utgör bl a officiellt samarbetscentrum för WHO

Kommuner och landsting är välkomna att sända deltagare till IMM:s olika kurser och utbildningar inom det miljömedicinska området

blivit allmänt kända i samband med demokratiseringsprocessen i dessa länder, är det angeläget med en ökad svensk medverkan i det internationella miljömedicinska arbetet. IMM utgör ett "WHO Collaborating Centre for Environmental Health Effects", och deltar härigenom internationellt i forskning och bedömning av miljömedicinska risker.

Det finns ett stort behov av miljömedicinsk kunskap i landet och en viktig del av IMM:s arbete består därför av att anordna utbildningar och kurser inom det miljömedicinska området. Av samma skäl är det angeläget att institutet driver en utåtriktad informationsverksamhet för att tillgodose olika målgruppers behov av miljömedicinsk kunskap. Förutom den omfattande forskarutbildningen som sker vid IMM, bedrivs utbildning i flera andra former vid institutet. IMM har haft en ledande roll i utvecklingen av det utbildningsprogram i folkhälsovetenskap som drivs av Karolinska institutet. Utbildningen leder fram till magisterexamen i folkhälsovetenskap, motsvarande Master of Public Health vid utländska lärosäten. Inom ramen för denna utbildning ger IMM kurser i bl a epidemiologi, miljömedicin och toxikologi.

Forskningsaktiviteten vid IMM är omfattande. Bland aktuella epidemiologiska projekt kan nämnas studier av magnetfält och cancer, radon i bostäder och lungcancer, luftföroreningar och allergiutveckling hos barn,

orsaker i miljön till hjärtinfarkt samt betydelsen av arv och miljö för åldrandet. Toxikologiska projekt behandlar bl a oxidativ stress, apoptos (programmerad celledöd), cancerinduktion, dioxiner och tungmetaller. Forskning bedrivs även rörande luftvägseffekter av luftföroreningar och inomhusmiljöns betydelse för allergiutveckling. Särskilt angelägna forskningsbehov under de närmaste åren är:

- utveckling av nya metoder för hälsoriskbedömningar, individuella exponeringsmätningar och identifiering av känsliga grupper med utnyttjande av lämpliga indikatorer på miljöpåverkan
- studier av hälsoeffekter av inomhusmiljön och av miljöbetingad allergi och annan överkänslighet
- undersökningar av toxikologiska verkningsmekanismer bl a med tillämpning av molekylärbiologisk metodologi
- studier av effekter, framför allt på nervsystem och immunsystem, av långvarig exponering för låga doser av miljöföroreningar och för kombinationer av miljöföroreningar.

IMM utgör ett centralt kompetenscentrum inom miljömedicinen på nationell nivå. Andra väsentliga kunskapscentra inom området omfattar framför allt universitetssinstitutioner för miljömedicin eller motsvarande samt yrkes- och miljömedicinska kliniker. För att miljöarbetet ska bli effektivt fordras även nära kontakter med bl a kommunernas miljöförvaltningar. IMM ser som en viktig uppgift att samverka med olika myndigheter samt regionala och lokala organ för att få bästa möjliga slagkraft inom den samlade miljömedicinska verksamheten. Samverkan mellan olika organ som arbetar inom det miljömedicinska området bör utvecklas ytterligare.